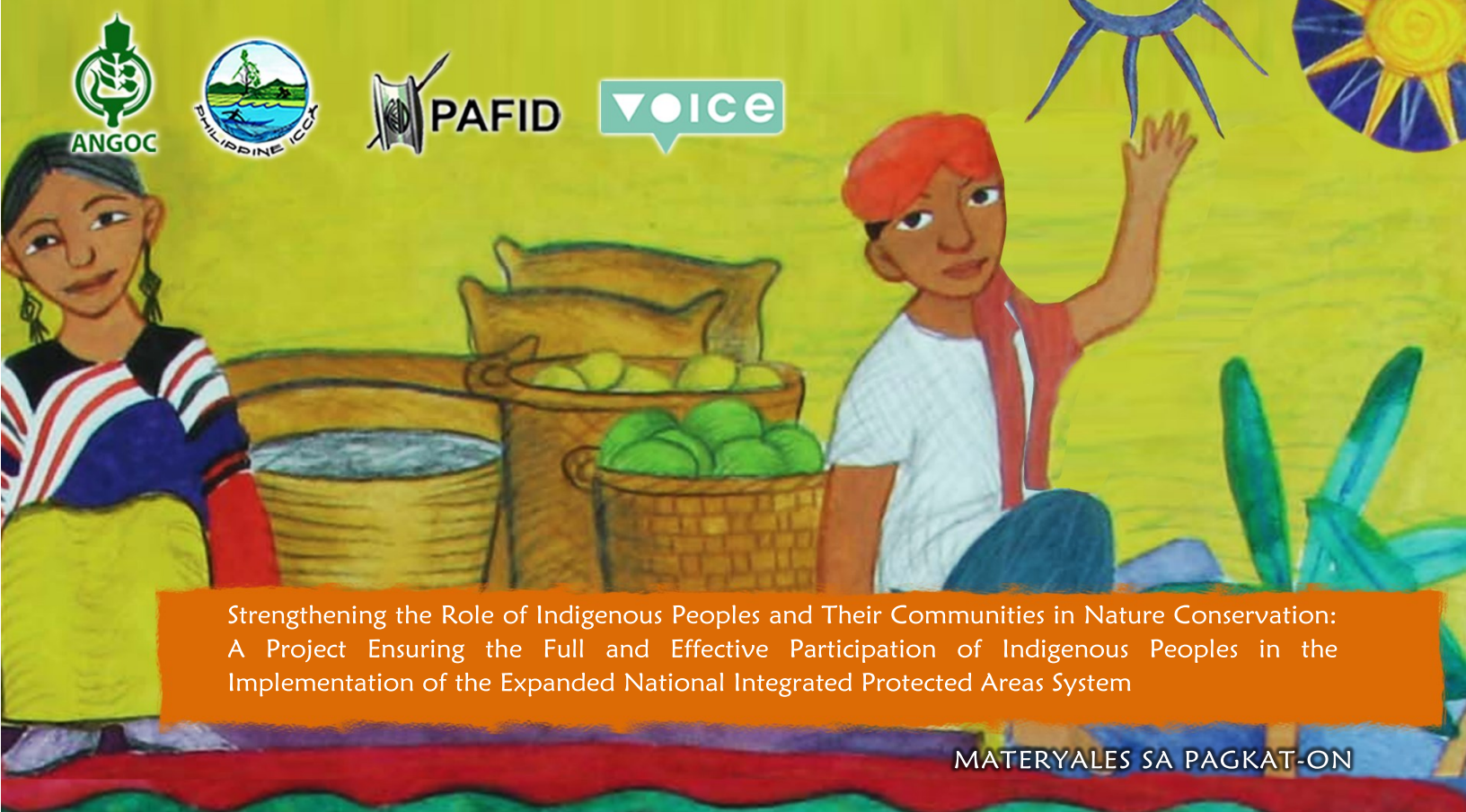

PAFID

Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation: A Project Ensuring the Full and Effective Participation of Indigenous Peoples in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Balaod sa Republika I 1038 o ang Expanded National Integrated Protected Areas System (ENIPAS): Usa ka Kinatibuk-ang Pagtan-aw

DAVE DE VERA

Pasiuna

Ang Republic Act 11038 o ang Expanded National Integrated Protected Areas System (ENIPAS) gihimo nga balaod kaniadtong Hunyo 22, 2018, nga nag-usab sa Republic Act No. 7586 o ang kanhing balaod sa NIPAS. Hapit usa ka tuig ang nakalabay, kaniadtong 30 Mayo 2019, gipagawas sa Department of Environment and Natural Resources (DENR) ang Department Administrative Order (DAO) 2019-05 nga adunay sulud nga Implementing Rules and Regulations (IRR) sa ENIPAS.

Ang mga katawhang lumad ug komunidad ug NGOs nagkahiusa aron ipasa ang ilang mga komento ug kabalak-an sa bag-ong balaod. Samtang ang pipila nga mga probisyon gipahiuyon sa pihon nga mga katungod sa mga lumad sa ilalum sa IPRA, wala kini mapadayon sa IRR.

Unsa ang protektadong lugar?

Adunay lainlaing mga lahi ug porma sa mga lugar nga protektado (PA). Ang pila sa mga niini mao ang mga parke sa kalasangan ug tubig-saluran o watershed (pananglitan, mga nasyonal nga parke sama sa Mt. Apo, Mt. Kalatungan, ug Mt. Kimangkil; ingon man protektado nga mga tubig-saluran o watershed). Makita kini say uta ug sa kadagatan (pananglitan, Tubbataha Reef sa Sulu Sea ug Apo Reef sa Mindoro). Kadaghanan sa mga niini naa sa mga lugar nga protektado sa mga lumad o mga Indigenous and Community Conserved Areas (ICCA). Kinahanglan nga hinumdoman nga ang parke usa ra ka klase nga PA.

Karon, adunay hapit 240 nga mga protektadong lugar sa tibuok nga nasud. Ang mga PA nga nakabase say uta naglangkob sa 4.07 milyon nga ektarya o 13.57 porsyento nga kayutaan sa Pilipinas, samtang ang mga PA nga nakabase sa dagat nga muabot sa 1.38 milyon nga ektarya o 0.63 porsyento sa kadagatan sa nasud.

Sa ligal, 120 nga mga PA ang naa sa una nga yugto sa pagmantala, 13 nga mga lugar ang giproklama, ug 107 nga mga PA ang nabalaod.

Giunsa kini makaapekto sa mga lumad nga tawo?

Pinauyon sa GIS mapping nga gihimo sa Philippine Association for Intercultural Development (PAFID), hapit 26 porsyento sa nahabilin nga mga lasang sa nasud ang naa sa mga PA. Daghan sa mga kalasangan nga naa sa mga teritoryo sa mga lumad. Sa tinuud, 62 nga mga PA ang nagsapaw sa labing menos usa (1) nga Certificate of Ancestral Domain Titles (CADT) ug 99 CADTs ang naapektuhan (42 sa Luzon, 18 sa Island Groups ug 39 sa Mindanao). Dili sagad nga ang mga kakahoyan ug sagrado nga lugar sa mga lumad nga tawo motakdo sa "Strict Protection Zone" sa nasudnon nga parke, diin gidili ang tanan nga lahi sa kalihokan.

Ang Expanded National Integrated Protected Areas System Act/ENIPAS (RA 11038)

Ang buhat sa ENIPAS nag-usab sa RA 7586. Naghimo kini dugang nga 94 PA nga naa sa lainlaing mga bahin sa nasud. Gipalawig niini ang proseso sa paghimo'g mga parke o PA, ug gipalapad ang kahulugan sa mga protektadong lugar, nga gikonsiderar ang mga pamaagi gikan sa ubang mga nasud.

Mga Probisyon sa ENIPAS nga nagsuporta sa Katungod sa mga Lumad nga Katawhan

Seksyon 2. Pagpahayag sa Patakaran. Giila niini ang mga pamaagi sa pagdumala sa mga lumad.

TEKSTO: "Ang sistema kinahanglan mag-ila sa mga lugar nga konserbasyon ug mga rehimen sa pagdumala nga gipatumon sa mga local government units (LGUs), mga lokal nga komunidad ug mga lumad (IPs)."

Seksyon 9. Plano sa Pagdumala. Giila niini ang Ancestral Domain Sustainable Development Protection Plan (ADSDPP). Ang plano sa nasudnon nga parke kinahanglan magkauyon sa ADSDPP ug CLUP sa komunidad ug apektado nga LGU. Ang ADSDPP usa ka hinungdanon nga basihan sa negosasyon.

TEKSTO: "Ang plano ipahiuyon sa Ancestral Domain Sustainable and Protection Plan (ADSDPP) nga kinahanglan ilalom sa Republic Act No. 8371, o "The Indigenous Peoples Rights Act of 1997", ang tagsatagsa nga Comprehensive Land Use Plans (CLUPs) sa mga lokal nga gobyerno nga gikinahanglan ilalom sa Republic Act No. 7160 o ang Local Government Code of 1991 ug uban pang mga lokal nga plano."

Seksyon 13: Ancestral Domains ug Customary Rights. Hapit parehas sa Seksyon 58 sa IPRA, kinahanglan maila sa Estado ang saktong yutang kabilin/yuta sa mga lumad, ug kinahanglan maghatag hingpit ug epektibo nga suporta sap ag-ila, respeto ug paglansad sa kin inga katungod.

TEKSTO: "Ang mga domain sa katigulangan ug mga katungod sa naandan hatagan sa angay nga pag-ila. Ingon bahin sa pagpreserba sa panulundon ug uyon sa panginahanglan sa pagdaginot sa mga lugar nga hinungdanon sa biolohikal, ang mga teritoryo ug lugar nga giokupahan ug gitipigan alang ug sa mga IP ug mga komunidad pagaihon, respetuhon, pauswagon, ug iuswag. Ang hingtungdan nga mga ICC ug mga IP adunay kapangakohan sa pagdumala, pagapadayon, pagpalambo, pagapanalipod, ug pagpreserba sa mao nga mga lugar, pinauyon sa ilang mga sistema kinaadman ug mga pamaagi sa kinaadman ug naandan nga balaod, uban ang hingpit ug epektibo nga tabang gikan sa NCIP, DENR ug ubang pang hingtungdan nga ahensya sa gobyerno."

Usa ka mekanismo alang sa koordinasyon ug pagsumpay taliwala sa mga tradisyunal nga pamuno ug istraktura sa pagdumala ug ang NCIP, DENR, mga ahensya sa gobyerno, hingtungdan nga mga LGU ug mga organisasyon sa sibil nga katilingan ang himuon.”

Seksyon 20. Mga Gidili nga Buhat. Gitugotan ang mga katawhang lumad nga nagpuyo sa sulud sa mga lugar nga giapalipdan nga makolekta ang piho nga mga kahinguhaan nga gihatag nga kini gipatumang pinauyon sa giila nga mga pamaagi sa lumad alang sa ilang panginahanglan. Ang dokumentasyon sa mga pamaagi sa ADSDPP o libro sa pag-angkon mahimong makatabang nga magsilbing basehan sa pagpamatudong kung ang usa ka buhat nahiuon sa naandan nga batasan.

TEKSTO: "(b) Pagpangayan, pagkuha, pagkolekta, o pagpanag-iya sa bisan unsang wildlife o mga produkto nga gigikanan gikan didto, lakip ang mga pribadong yuta sa sulud sa protektadong lugar nga wala'y kinahanglan nga permiso, pagtugot o exemption: Gihatag, nga ang PASu nga gitugotan sa PAMB mag-iyu usa ka permiso, pagtugot o exemption alang ra sa pagkuha, panukiduki sa syensya, ang mga eksepsyon nga gihatag sa ilalum sa Seksyon 27 (a) sa Republic Act No. 9147 (Wildlife Resources, Conservation and Protection Act) o pag-ani sa mga dili protektado nga mga species nga anaa sa mga multiple-use zones nga gipuy-an sa mga migrante ug mga lumad; (c) Pagputol, pagtigum, pagkuha o pagkolekta sa mga torso sa sulud sa protektadong lugar lakip na ang pribado nga mga yuta dinhi, nga wala'y kinahanglan nga permiso, pagtugot, sertipikasyon sa mga gitugot nga mga kahoy o exemption sama sa pagkuha sa mga inahal nga klase; gawas, bisan pa, kung ang ingon nga mga buhat gihimo subay sa angay nga pagkilala nga mga pamaagi sa mga IP/ICCs alang sa katuyoan sa panginabuhì;"

Seksyon 29. Paghimo ug Paghudat. Ang sulud sa kini nga balaod nga nahibal-an nga pabor sa pagpanalipod ug rehabilitasyon sa mga protektadong lugar ug alang sa pagpreserba ug pagpahiuli sa kinaiyahan samtang gikonsiderar ang mga panginahanglan ug interes sa mga kwalipikado nga migrante ug mga katungod sa mga komunidad sa mga lumad, ingon man mga benepisyo alang sa karon ug sa umaabot nga mga kaliwatan. Wala sa kini nga balaod ang makapaminusan o makapapas sa lokal nga awtonomiya o ang IPRA. Kini nga balaod dili kinahanglan ipasabot batok sa IPRA, apan suportahan kini. Dili mabag-o o mabag-o sa IPRA ang mga katungod sa mga lumad sa ilalum sa IPRA.

TEKSTO: "Ang mga probisyon sa kini nga balaod kinahanglan ipasabot nga libre sa pagpanalipod ug rehabilitasyon sa protektadong lugar ug pagpreserba ug pagpahiuli sa iyang biyolohikal nga pagkalainlain, nga gikonsiderar ang mga panginahanglan ug interes sa mga kwalipikado nga nagpuyo nga mga migrante nga adunay mga katungod, mga IP ug mga lokal nga komunidad, ug ang mga benepisyo gikan sa mga serbisyo sa kinaiyahan ug mga gimbuhaton sa mga protektadong lugar, alang sa karon ug sa umaabot nga henerasyon: Gihatag nga wala sa kini nga balaod ang mahimong ipasabot ingon usa ka pagminus sa lokal nga awtonomiya o sa pagdumili sa mga katungod sa mga katigulangan sa ilalum sa Indigenous Peoples' Rights Act of 1997."

Mga Implikasyon sa ENIPAS alang sa mga Lumad nga Katawhan

- **Ang ENIPAS, sa tinuud, nagsuporta sa mga katungod say uta, teritoryo, ug kahinguhaan sa mga lumad sa ilalum sa IPRA.** Giingon sa ENIPAS nga ang mga lumad dili dali did-an gikan sa pag-ani sa mga gigikanan sa mga nagsapaw nga lugar sa mga parke ug sa CADT/ICCA, basta ang kin inga mga kalihokan gihimo pinauyon sa nahibal-an sa mga lumad, mga sistema ug pamatasan. Bisang kung adunay mga pagbag-o sa mga pamaagi sa paggamit sa gigikanan sa mga lumad nga katawhan, adunay gihapon nga batasan sa mga lumad ug mga mithi nga nagsuporta sa pagkamalahutayon, sama sa dili pagkuha labi pa sa kinahanglanon, ug pagkonsiderar sa kahintang ug kapasidad sa kinaiyahan nga makabuhi usab.

Dugang pa, ginadili ang pagkalot, pagpanamastamasan sa bisan unsang klase nga natural nga panulundon, sagradong lugar, lugar sa kasaysayan, ug uban pa nga nakasulud sa lugar sa mga lumad nga komunidad (lakip na ang mga sementeryo sa komunidad). Pananglitan, ang sagrado nga bato o bato nga pormasyon nga nahisama sa ulo sa Apo sa mga Aetas sa Pastolan, dili matandong sa uban. Kinahanglan kini mapanalipdan sa ilawon sa ENIPAS. Ingon usab niana ang mga "lanaw" ug uban pang sagradong kalasangan sa ubang lumad nga tawo o grupo.

- **Ang dokumentasyon sa mga katawang lumad sa ilang mga nabatasan, pagplano ug pagmapa usa ka hinungdanon nga kagamitan aron maapil ang pagplano sa mga lugar nga protektado.** Ang ancestral domain sustainable development and protection plan (ADSDPP) mahinungdanon tungod kay nagsilbi kin inga ebidensya ug record sa klase nga mga sistema sa lumad sa pagtigum sa mga gigikanan ug uban pang mga panginabuhian ug mga pamaagi, ingon man ang pag-ila sa mga sagradong lugar sa yutang kabilin.

Pananglitan, sa Sibuyan Island adunay 2 nga bahin nga CADT nga lugar sa mga lumad nga Mangyan Taga-Bukid, nga adunay gidak-on nga 8,408.4 ektarya. Adunay kini nagsapaw nga 3,322 ektarya sa Mt. Guiting-Guiting National Park, nga 43 porsyento sa ilang CADT ug 21 porsyento sa parke o protektadong lugar. Ang nagsapaw nag-uban sa ilang sagradong lugar. Tungod sa ilang pagmapa ug ADSDPP, ang komunidad nagkapagpakita ug nakigsabot alang sap ag-ila sa ilang zona. Samtang kini usa ka kaso nga karon nga nasulbad, nagsilbi kin inga usa ka dako nga tabang alang sa komunidad sa ilang pakiglangbigit sa Protected Area Management Board (PAMB).

Sa Mindoro, adunay upat (4) nga parke nga nagsapaw sa mga domain sa katigulangan, ang labing kadaghan niini mao ang Mt. Iglit-Basco National Park. Tungod kay ang pag-zoning ug plano sa komunidad klaro, ang superbisitor nagpahayag ug interes nga mga makig-uban kanila sa pagplano. Kaniadtong Pebrero 2020, gikasabutan nga ang ADSDPP kinahanglan ipaayon sa plano sa pagdumala sa PAMB.

Giunsa ang pagpatuman sa ENIPAS?

Ang ENIPAS dumalahon sa Protected Areas Management Board (PAMB) nga gilangkuban sa:

- Ang chairman mao ang DENR Regional Director nga adunay hurisdiksiyon sa protektadong lugar;
- Gobernador o ang iyang opisyal nga representante diin ang protektadong lugar;
- Senador nga nagpuyo sa lugar kung asa ang PA, gawas kung dili siya gusto og trabaho;
- Representante sa Kongreso sa Distrito kung diin ang PA, gawas kung dili niya gusto ang trabaho;
- Mayor or opisyal nga representante sa lungsod diin mahimutang ang protektadong lugar;
- Barangay Kapitan kung diin ang protektadong lugar;
- Mga Regional Directors sa mga mosunod nga ahensya sa gobyerno: DA, NEDA, DOST, PNP, DND;
- Tulo nga representante sa Peoples Organizations (POs) or Non-Governmental Organizations (NGOs) nga giila o naila sa DENR ug sa probinsya ug adunay lima ka tuig nga natukod ug naila nga kahibalo sa pagtipig sa kinaiyahan; ug,
- Labing menos usa apan dili molapas sa tulo nga mga representante sa komunidad nga lumad gikan sa protektadong lugar ug giila sa NCIP.

Ang probisyon sa ENIPAS Implementing Rules and Regulation (IRR) nga supak sa IPRA

Bisan pa sa mga nagsapalig nga probisyon nga nagpalig-on sa mga katungod sa mga lumad, wala nila hingpit nga gihudat ang IRR sa ENIPAS. Sa piho nga bahin, ang Seksyon 13 sa ENIPAS IRR nagsulti: "Ang mga lumad lamang nga adunay CADT o CALT ang moila sa pagdumala sa higayon nga ang ilang Ancestral Land adunay nagsapaw sa Protected Area."

Supak kini sa Sec. 13 ug 29 sa ENIPAS. Pinauyon sa ligal nga pamatasan, ang IRR dili mahimong molapas sa balaod. Ubos sa balaod sa inahan nga ENIPAS, klaro nga wala'y kalainan sa pagtambal taliwala sa mga lumad/komunidad nga adunay o walay CADT/ CALT. Sa tabang ni PAFID, Bukluran, ANGO, ug Atty. Lingating, ang NCIP naghimo na normal nga pagpangutana aron kuwestiyonon ang kini nga probisyon ubos sa ENIPAS IRR. Ang mga lumad nga walay CADT o CALT maapektuhan kung kin inga probisyon dili repasuhon.

Ang mga dugang nga detalye mahimo'g makit-an sa A Critique sulud sa Implementing Rules and Regulations sa Expanded National Integrated Protected Areas Systems Act ug ang mga implikasyon niini sa Katungod sa mga Lumad nga giaman sa Bukluran, PAFID, ANGO, ug uban pang suporta sa mga grupo sa Civil Service Organization (CSO) sa <https://angoc.org/wp-content/uploads/2020/07/ENIPAS.pdf>

Konklusyon

Daghang mga probisyon sa balaod sa ENIPAS nga makatabang ug nagsuporta sa mga katungod sa mga IP nga gipahayag sa IPRA. Tungod niini, ang ENIPAS usa ka maayong balaod nga pagatun-an aron mapataas ang mga katungod sa mga lumad, labi na ang pagpanalipod sa ilang yutang kabilin. Sa kasubo, daghang mga probisyon sa karon nga bersyon sa IRR nga sukwhi sa espiritu sa balaod sa ENIPAS. Tungod niini, ang mga IPs ug ICCs kinahanglan magpadayon sap ag-lobi alang sa gisugyot nga mga pagbag-o sama sa gisumite sa BUKLURAN sa DENR. □

Kini nga materyales sa pagtuon gihimo ni Dave De Vera para sa proyekto nga "Recognizing the Indigenous Communities behind the Conservation of Nature: A Project Pursuing the Full and Effective Participation of Indigenous Communities in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System." (Pag-ila sa lumadong komunidad nga nagsapalig-on sa pagpreserba sa kinaiyahan: Proyekto nga ga-zawig sa epektibo nga pag-apil sa lumadong komunidad sa pag-implementar sa ENIPAS.) Kini nga proyekto g-ubanan sa ANGO, Bukluran ug PAFID, ug gisuportahan sa Sudden Opportunity Grant Facility of VOICE, usa ka insyabto sa Netherlands Ministry of Foreign Affairs gihubot uban sa OXFAM Novib, ug HIVOS.

Ang mga gibahigayon nga panghuna-huna o komento sa maong materyal wala galikap sa panghuna-huna o komento gikan sa VOICE, Netherlands Ministry of Foreign Affairs, OXFAM Novib, ug HIVOS.

Citation:

De Vera, D. (2021). *Balaod sa Republika I 1038 o ang Expanded National Integrated Protected Areas System (ENIPAS): Usa ka Kinatibuk-ang Pagtan-aw*. ANGO, BUKLURAN, PAFID, and VOICE. [Learning material prepared for the project, Strengthening the Role of Indigenous Peoples and their Communities in Nature Conservation].

The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) a regional association of national and regional networks of civil society organizations (CSOs) in Asia actively engaged in promoting food sovereignty, land rights and agrarian reform, sustainable agriculture, participatory governance, and rural development. ANGO member networks and partners work in 10 Asian countries together with some 3,000 CSOs and community-based organizations (CBOs). ANGO actively engages in joint field programs and policy discussions with national governments, intergovernmental organizations (IGOs), and international financial institutions (IFIs).

33 Magsaysay Street, Sikatuna Village, Diliman, Quezon City 1101 Philippines
Tel: +63-2-8351 0381 | Fax: +63-2-8351 0011 | Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

The formation of Bukluran Para sa Pangangalaga ng Kalikasan ng Pilipinas (BUKLURAN, Inc.) or the Philippine Indigenous Peoples Community Conserved Territories and Areas Consortium (Philippine ICCA Consortium) is a nationwide network of community membership-based indigenous people's organizations (IPOs) of all ethnographic types. It is premised on bringing together indigenous people who assert and utilize traditional governance to protect community-conserved areas. Common to its members is the shared view that indigenous peoples' survival depends on the protection of valuable knowledge systems and the ancestral lands on which we thrive and persist. Our community-conserved areas can become the ultimate driving force in the conservation of biodiversity when our rights to our land and resources are respected and recognized.

Our main purpose is to carry out and realize the full recognition and respect for the rights, governance and self-management of our ancestral lands.

c/o PAFID: 171 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines | Tel: +63-2-89274580 | Fax: +63-2-84355406

Philippine Association for Inter-cultural Development, Inc. (PAFID) is a social development organization which has been assisting Philippine indigenous communities to secure or recover traditional lands and waters since 1967. It forms institutional partnerships with indigenous communities to secure legal ownership over ancestral domains and to shape government policy over indigenous peoples' issues. PAFID works exclusively with the indigenous peoples' sector, specifically upon written or signed requests for assistance from indigenous communities or their representatives. PAFID envisions indigenous communities as responsible stewards of their resources.

71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines | Tel: +63-2-89274580 | Fax: +63-2-84355406
Email: pafig@skybroadband.com.ph, pafig@yahoo.com | Website: www.pafid.org.ph